

Inventering av träskammetslöpare

i Gävleborgs län 2006

Länsstyrelsen
Gävleborg

Inventering av träksammetslöpare i Gävleborgs län 2006

Baggbolaget, David Isaksson

Förord

Runt om i landet pågår en storsatsning för att bevara 500 hotade arter och naturtyper. Till 2010 ska 210 åtgärdsprogram för hotade arter ha startats. Det konkreta arbetet med inventeringar och åtgärder för hotade arter sker på länsstyrelserna.

Rikkärr är en hotad livsmiljö i hela landet och naturtypen är mycket artrik. Totalt 200 rödlistade arter av kärlväxter, mossor, skalbaggar och fjärilar är knutna till rikkärren. Träksammetslöparen är en av många arter som har rikkärren som sin livsmiljö. Andra sällsynta och i många fall hotade arter som trivs i rikkärren är tillexempel orkidéer, insekter och mossor. Naturvårdsarbetet för träksammetslöparen är delvis styrt av det nationella åtgärdsprogrammet för rikkärr, vilket är giltigt till och med 2010. Åtgärdsprogrammet för rikkärr är ett led i arbetet att förbättra bevarandestatusen och utöka kunskapen om rikkärren och deras arter.

Träksammetslöparen är en jordlöpare som är kategoriserad som starkt hotad i rödlistan (EN). Eftersom arten verkar behöva öppna och odikade myrar, kanske där det finns både våta partier och torrare områden i närheten så är dikning och ett förändrat skogsbruk ett stort hot mot arten och dess livsmiljö. Översvämningsmarker vid sjöstränder kan dessutom påverkas av vattenregleringar, eller växa igen som en följd av upphörd våtmarksslätter eller övergödning.

I Sverige var arten länge känd endast genom ett fåtal fynd i södra Sverige. I slutet av 1990-talet upptäcktes en population i Gästrikland och 2005 upptäcktes en lokal i norra Uppland.

Gävleborgs län har huvudansvaret för att träksammetslöparen ska fortleva i länet och den här inventeringen har hjälpt till att kartlägga förekomsten av träksammetslöparen inom länet, samt till att kartlägga artsammansättningen av andra marklevande skalbaggar på dessa lokaler. Vi hoppas att arbetet med den här inventeringen och rapporten bidrar till att förbättra bevarandearbetet och utöka kunskapen om träksammetslöparen och samtidigt bidra till en mer gynnsam bevarandestatus för rikkärren.

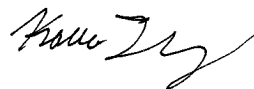
Rapporten finns även att ladda ner på länsstyrelsen Gävleborgs webbplats:
www.x.lst.se/x/publikationer

Gävle, oktober 2007.

Siri Lundström

Koordinator
Åtgärdsprogram för hotade arter

Kalle Gullberg

Enhetschef
Naturförvaltningsenheten

Innehåll

SAMMANFATTNING.....	4
SUMMARY.....	5
INLEDNING.....	6
METODIK.....	7
RESULTAT	8
LOKALER	8
Utnora.....	8
Grinduga.....	9
Matyxsjön NR.....	9
Åsmynren NR.....	10
ARTER	10
<i>Chlaenius sulcicollis</i> - träsksammetlöpare.....	10
<i>Chlaenius quadrisulcatus</i> - strimmig sammetlöpare.....	10
<i>Stenus glabellus</i>	10
<i>Panageus cruxmajor</i> - stor korslöpare	10
<i>Microscydmus nanus</i>	10
<i>Atheta scapularis</i>	11
<i>Atheta strandinella</i>	11
<i>Longitarsus nigerrimus</i> -	11
<i>Quedius subunicolor</i>	11
Övriga skalbaggar	11
<i>Micracanthia fennica</i>	11
<i>Acalypta platycheila</i>	12
Övriga skinnbaggar	12
TACK.....	13
REFERENSER.....	13
BILAGA 1	14
BILAGA 2	19

Internet: www.baggbolaget.se, www.x.lst.se

Bild sidan 1: Rännfälla nr 18 vid Matyxsjön

Bilderna i rapporten är tagna av författaren

Omslagsbild: Rikkärr i Utnora, foto: Evelina Selander, Länsstyrelsen Gävleborg

Kartor: © Lantmäteriet, 2007. Ur GSD-Terrängkartan ärende 106-2004/188-X

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gävleborgs län gav våren 2006 Baggbolaget i uppdrag att inventera skalbaggsfaunan i fyra rikkärr i södra delen av länet. I första hand syftade inventeringarna till att påvisa eventuell förekomst av träksammetslöpare, men även till att kartlägga artsammansättningen av marklevande skalbaggar på dessa lokaler. Träksammetslöparen är en starkt hotad (Rödlistekategori EN) jordlöpare som finns med i bilaga 2 i åtgärdsprogrammet för bevarande av rikkärr. Enligt detta åtgärdsprogram har Gävleborgs län huvudansvaret för artens fortlevnad i landet. Arten har tidigare varit känd från södra Sverige under 1800-talet och tidigt 1900-tal, men har inte kunnat återfinnas på senare tid. Under slutet på 90-talet hittades så en stadig population vid Gustavsmurarnas naturreservat i den sydligaste delen av Gävleborgs län. År 2005 utfördes en inventering av ett antal myrar i norra Uppsala län varvid man fann ytterligare en ny lokal för arten. Eftersom dessa två aktuella lokaler med träksammetslöpare i Sverige var de enda som man kände till ansågs det prioriterat att söka nya lokaler i närområdet.

Av de fyra lokaler som undersöktes i den här inventeringen kunde förekomst av träksammetslöpare konstateras vid två, dels i Matyxsjöns naturreservat och dels vid ett rikkärr strax öster om Grinduga, båda i Staffans församling och bara några kilometer från Gustavsmurarna. Det är glädjande att arten finns på fler lokaler, men de kända populationerna finns på en mycket begränsad geografisk yta, som längst 5 mil isär, och det är viktigt att kartlägga hela det aktuella utbredningsområdet.

Två andra viktiga fynd vid Matyxsjön är strimmig sammetslöpare (VU) samt den mycket sällsynta kortvingen *Stenus glabellus*, (DD). Båda är prioriterade arter i åtgärdsprogrammet för rikkärr. Utöver dessa arter resulterade inventeringen även till fynd av glattbaggen *Microscydmus nanus* (NT) och fyra tidigare rödlistade arter. Bland de mer triviala skalbaggar återfanns en del nya arter för Gästrikland, totalt 18 st.

Två sällsynta skinnbaggar *Micracanthia fennica* och *Acalypta platycheila* dök också upp i materialet. Båda dessa, samt fem vanligare skinnbaggearter, var nya för landskapet. Dessutom visade sig både stor och liten vattensalamander vid lokalerna Utnora och Åsmyren.

Summary

Gävleborg County Administration Board commissioned in 2006 Baggbolaget to make an inventory of the beetle (*coleoptera*) fauna in four of the rich fens in the southern part of Gävleborg County. The main purpose of the inventory is to point out a possible occurrence of *Chlaenius sulcicollis*, but also to survey the species composition of ground living beetles in these research areas. The ground beetle *Chlaenius sulcicollis* is classified in the red list as Endangered (EN) and is included in the action plan for preservation of rich fens. According to the action plan Gävleborg County Administration Board has the main responsibility for the long term survival of this species. The species is found in the southern parts of Sweden in 19th and early 20th century but is not re-found in recent time. A population was found in late 1990 in Gustavsmurarna nature reserve in the most southern part of Gävleborg County. 2005 an inventory was performed in a number of fens in the northern part of Uppsala County where one further locality for the species was found. Because these two new localities for *Chlaenius sulcicollis* were the only known in Sweden it was considered a priority to search for new localities in the immediate surroundings.

Out of the four localities invented *Chlaenius sulcicollis* was found in two; in Matyxsjön nature reserve and in a rich fen south of Grinduga, both located in Staffan parish a few kilometres from Gustavsmurarna nature reserve. It is pleasing that the species is found at a number of localities; though the known populations are found on a limited area geographically - the distance between the localities is as furthest 50 kilometres. It is of importance to survey the entire current geographic spread. Two other important species found at the Matyxsjön locality is *Chlaenius quadrusulcatus* (VU) and the very rare *Stenus glabellus* (DD). Both species are prioritized in the action plan for rich fens.

In addition the inventory resulted in *Microscydmus nanus* (NT) and four earlier red listed species. Among the more insignificant beetles some new species for Gästrikland were found, in total 18 new species. Two rare true bugs (*heteroptera*), *Micracanthia fennica* and *Acalypta platycheila*, were also found in the material collected. These two, as well as five more common true bugs are new for Gästrikland. Crested newt (*Triturus cristatus*) and Smooth newt (*Triturus vulgaris*) were found at the Utnora and the Åsmyren localities.

Inledning

Naturvårdsverket har tagit fram ett nationellt åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr (Sundberg 2006). Programmet ger riktlinjer och förslag till åtgärder för landets länsstyrelser. Denna undersökning är en del av länsstyrelsen i Gävleborgs arbete med åtgärdsprogrammet och syftar till att undersöka förekomst av träksammetslöpare vid några nya och intressanta lokaler.

Träksammetslöpare - *Chlaenius sulcicollis* är en skalbagge som tillhör familjen jordlöpare, *Carabidae*. Familjen inbegriper ett 300-tal arter och liksom träksammetslöparen är de flesta jordlöpare marklevande rovdjur. Inom släktet *Chlaenius* (sammetslöpare) har vi sju arter i Sverige. Samtliga är med på rödlistan och *C. sulcicollis* anges som starkt hotad, EN (Gärdenfors 2005). De flesta av sammetslöparna har en tydligt sydlig utbredning i landet och fram till slutet på 90-talet fanns endast enstaka moderna fynd av *C. sulcicollis* från Skåne (senast 1981 vid Stenshu-

vud) samt några 1800-talsfynd från Öland, Gotland och Småland. 1998 upptäcktes den glädjande nog på Gustavsmurarna och har där visat sig ha en fast population (Wallin m fl 2000). År 2005 gjordes en inventering i norduppland där arten visade sig på vid Ressaren inom Florarna NR (Jonssell m fl 2007) Utöver dessa två lokaler finns inga andra kända populationer av arten nuläget.

Figur 1. En tuva med rännfälla vid Utnora.

Metodik

Fyra stycken lokaler i Gävle kommun undersöktes med rännfällor under våren-sommaren 2006 (figur 2). Underlaget till val av lokaler för inventeringen hämtades från en inventering mossor gjord 2005-2006 av Henrik Weibull (kommande länsstyrelserapport) och från Länsstyrelsens stora våtmarkskartering från 1985. Urvalet gjordes sedan med utgångspunkt från beskrivningarna av lokalerna. Valet av lokaler styrdes också till viss del av lokalernas tillgänglighet i fält. En beskrivning av varje lokal finns under rubriken Resultat.

Figur 2. Översikt av de inventerade lokalerna

För att undersöka faunan av marklevande skalbaggar används framförallt

olika typer av fallfällor. På myrar, där antalet djur är lägre än på många andra marker, används med fördel så kallade rännfällor, som visat sig mycket lämpliga för fångst av just *Cblaenius*-arter (Lundberg 1981). Dessa består helt enkelt av en ränna som man genom ett snitt sätter ner i en tuva på myren. I varje ände placeras ett kärl som samlar upp de djur som försöker hitta ut ur rännan (figur 1). På myrmarker är rännfällor en bra fångstmetod även för skinnbaggar. Rännorna i denna undersökning var 1m långa och i uppsamlingskärlen användes propylenglykol som konserveringsmedel. Vid varje myr användes sex stycken rännfällor, vilket är samma antal som användes vid undersökningarna i Uppsala län. Fällorna sattes ut den 19 maj, vittjades 28-29 juni, samt tömdes och plockades in 8 augusti. Totalt samlades 48 prover in. De skalbaggar och skinnbaggar som fångades sorterades och artbestämde av författaren och Gunnar Sjödin.

Tabell 1. Rännfällornas nummer samt koordinater enligt RT90.

Fälla	Lokal	X	Y
1	utnora	6741553	1580449
2	utnora	6741505	1580424
3	utnora	6741472	1580438
4	utnora	6741442	1580437
5	utnora	6741418	1580430
6	utnora	6741414	1580421
7	grinduga	6725184	1581983
8	grinduga	6725206	1581995
9	grinduga	6725172	1581983
10	grinduga	6725101	1581984
11	grinduga	6725112	1581963
12	grinduga	6725129	1581962
13	matyxsjön	6723895	1583942
14	matyxsjön	6723892	1583978
15	matyxsjön	6723892	1583995
16	matyxsjön	6723887	1584021
17	matyxsjön	6723903	1584026
18	matyxsjön	6723910	1584021
19	åsmyren	6716605	1580733
20	åsmyren	6716611	1580741
21	åsmyren	6716614	1580750
22	åsmyren	6716614	1580758
23	åsmyren	6716617	1580775
24	åsmyren	6716610	1580781

Resultat

Fällorna fångade in 3 385 skalbaggar uppdelade på 301 arter (bilaga 1). Dessutom fångades 87 skinnbaggar uppdelade på 21 arter (bilaga 2). Samtliga arter är rapporterade i Artportalen

Tabell 2. Viktiga arter som fångats i undersökningen. rödlistetogier efter Gärdenfors (2005). LC-arter var rödlistade i föregående rödlista (Gärdenfors 2000).

Art	HK	Antal
COLEOPTERA		
<i>Agonum hypocrita</i>	LC	6
<i>Panagaeus cruxmajor</i>	LC	4
<i>Chlaenius sulcicollis</i>	EN	15
<i>Chlaenius quadrisulcatus</i>	VU	5
<i>Microscydmus nanus</i>	NT	1
<i>Stenus glabellus</i>	DD	1
<i>Atheta scapularis</i>	LC	18
<i>Longitarsus nigerrimus</i>	LC	20
HETEROPTERA		
<i>Micracanthia fennica</i>		3
<i>Acalypta platycheila</i>		9

Tabell 3. Skalbaggs- och skinnbaggearter som tidigare inte rapporterats från Gästrikland.

Art	Antal
COLEOPTERA	
<i>Bidessus grossepunctatus</i>	2
<i>Cymbiodyta marginella</i>	1
<i>Cercyon borealis</i>	17
<i>Ptenidium fuscicorne</i>	9
<i>Microscydmus nanus</i>	1
<i>Ocytus melanarius</i>	1
<i>Quedius subunicolor</i>	19
<i>Pseudomedon obsoletus</i>	1
<i>Stenus formicetorum</i>	1
<i>Stenus intermedius</i>	2
<i>Biblopectus tenebrosus</i>	4
<i>Olophrum rotundicolle</i>	5
<i>Mycetoporus maerkeli</i>	3
<i>Meotica exilis</i>	2
<i>Philhygra deformis</i>	1
<i>Atheta dadopora</i>	3
<i>Plateumaris discolor</i>	2
<i>Longitarsus nigerrimus</i>	20
HETEROPTERA	
<i>Micracanthia fennica</i>	3
<i>Salda littoralis</i>	1
<i>Coranus aetiops</i>	2
<i>Loricula elegantula</i>	1
<i>Acalypta platycheila</i>	9
<i>Nabis pseudoferus</i>	1
<i>Scolopostethus pilosus</i>	14

Av skalbaggsarterna är fyra stycken rödlistade, en var i kategorierna EN (starkt hotad), VU (sårbar), NT (hän-

synskrävande) och DD (kunskapsbrist). Ytterligare fem skalbaggsarter är intressanta att notera då de tidigare varit rödlistade (tabell 2).

De skalbaggsarter i fällmaterialet som förekom i högst numerär är *Cyphon padi*, som tillhör familjen mjukbaggar, och *Aphthona lutescens*, en bladbagge, som var för sig stod för ca en sjättedel av alla infångade individer. Resterande arter hade betydligt lägre individantal. Bland materialet kunde det också konstateras 25 nya arter för Gästrikland, 18 skalbaggar och sju skinnbaggar (tabell 3).

Lokaler

Utnora

500 m norr om Utnora ligger ett öppet rikkärr med rikligt med små partier av öppen vattenyta (figur 3). Området är bara någon ha stort, men har ett källdrag som passerar igenom. Här fångades totalt 416 st skalbaggar, 271 st under första perioden och 145 st under den andra (bilaga 1). Inga extraordinära fynd gjordes, men några arter hittades som nya för Gästrikland. En glattbagge, *Microscydmus nanus* (NT), som dock är knuten till död ved snarare än rikkärr.

Figur 3. Lokalen vid Utnora.

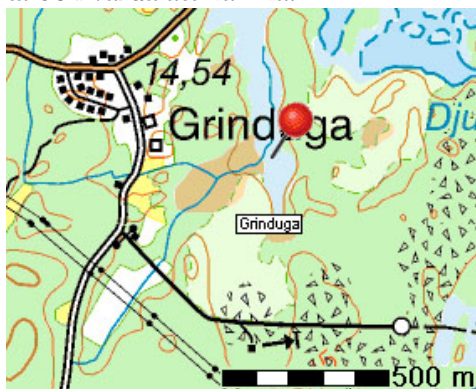
Cymbiodyta marginella och *Cercyon borealis* är två palpbaggar vars nordgräns respektive sydgräns härmed flyttats. *C. borealis* togs dessutom i större antal vid Matyxsjön. Dykaren *Bidessus grossepunctatus* och kortvingarna *Stenus formiceto-*

rum, *Bibloplectus tenebrosus* samt *Atheta dadopora* är alla kända från flera närliggande landskap och är sannolikt bara förbisedda i Gästrikland. Den senare arten är visserligen sällsynt hos oss, men vanlig nedåt kontinenten och ej knuten till fuktmarker.

Utöver skalbaggsfynden kunde flera exemplar av både större och mindre vattensalamander konstateras.

Grinduga

Lokalen som kallas Grinduga ligger 200 m öster om byn med samma namn, strax söder om Furuviik (figur 4). Det är den södra delen av ett större öppet våtmarksområde och består av ett extremrikkärr med vattenspeglar som övergår till ett blött strandkärr med högstarr och högörter. Kärrret utgör den enda kända växtplatsen för vaxnycklar i länet (Ståhl 1985). Hela området är ca 10 ha stort, men fällorna låg i ett 3 ha, helt trädlöst område. Totalt fångades 490 st skalbaggar varav 198 st under första perioden och 292 st under den andra (bilaga 1). Två exemplar av träksammetslöpare - *Chlaenius quadrisulcatus* (VU) fanns i fällorna. Dessutom de tidigare rödlistade arterna *Atheta scapularis*, *Leiosoma deflexum* och *Longitarsus nigerrimus*. Två av skinnbagarna, *Acalypta platycheila* och *Micracanthia fennica*, är sällsynta och värda att nämna.

Figur 4. Lokalen vid Grinduga.

Då lokalen vid Grinduga visat sig vara habitat för träksammetslöpare, men i dagsläget inte har något skydd, bör möjligheterna för detta ses över.

De få aktuella lokaler som vi känner till garanterar inte på när artens överlevnad, men vi bör ge den så goda chanser som möjligt.

Matyxsjön NR

Vid Matyxsjön undersöktes utloppet i reservatets nordöstra spets (figur 5). Det är ett blött, översvämningspåverkat rikkärr med gungfly och öppna vattenspeglar (se bilden på rapportens framsida). Vegetationen utgörs framförallt av bladvass med artrik undervegetation av etremrikkärrstyp (Ståhl 1985). I bottenskiktet är kärrklomossa, *Scorpidium scorpioides*, dominerande, men här finns också gulyxne, *Liparis loeselii* och näbbstarr, *Carex lepidocarpa*. Totalt fångades 1327 st skalbaggar, 741 st under första perioden och 586 st under den andra (bilaga 1). Matyxsjön var i särklass den intressantaste lokalen i den här undersökningen vad gäller skalbaggsarter. Bland annat hittades ett stort antal (13 st) träksammetslöpare - *Chlaenius sulcicollis* (EN) och fem exemplar av strimmig sammetslöpare *Chlaenius quadrisulcatus* (VU). Ett exemplar av den mycket sällsynta kortvingen *Stenus glabellus* (DD)

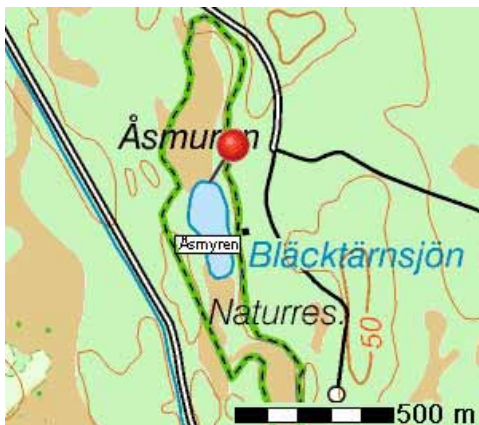

Figur 5. Lokalen vid Matyxsjön.

Det konstaterades också några tidigare rödlistade arter: stor korslöpare - *Panageus cruxmajor*, fattigkärrlöpare - *Agonum hypocrita*, bladdrejordloppa - *Longitarsus nigerrimus* och kortvingen *Atheta scapularis*. Nya fynd för Gästrikland var *Pseudomedon obsoletus* och *Quedius subunicolor*, en sydlig respektive nordlig art.

Åsmyren NR

Undersökningsområdet vid Åsmyren utgör den norra änden av Bläcktärensjön, i Bläcktärensjöns naturreservat (figur 6). Det är en liten, ca 0,2 ha, öppen myr med gungfly intill sjöstranden. Norrut växer skog på ganska sumpig mark. Här fångades totalt 1247 st skalbaggar, 1055 st under första perioden och 192 st under den andra (bilaga 1). Inga fynd var särskilt anmärkningsvärda, men två arter, dels kortvingen *Atheta scapularis* och dels bläddrejordloppa - *Longitarsus nigerimus*, har tidigare varit rödlistade. Ytterligare några arter var nya för Gästrikland: kortvingarna *Quedius subunicolor* *Stenus intermedius* *Mycetoporus maerkeli* *Meotica exilis* och *Philhygra deformis* som alla lever i denna typ av strandmiljöer, samt fjädervingen *Ptenidium fuscicorne*.

Figur 6. Lokalen vid Åsmyren.

Arter

***Chlaenius sulcicollis* - träsk-sammetslöpare** RE. Artens levnadssätt och utbredning finns beskriven i rapportens inledning. 15 exemplar fångades i den här undersökningen, varav 13 vid Matyxsjön och 2 vid Grinduga. De flesta (11 st) återfanns under den andra fällperioden (28/6-8/8).

***Chlaenius quadrisulcatus* - strimmig sammetslöpare** VU. Lever som föregående art i kärr och vid sjöstränder och är nästan lika sällsynt som denna (Lindroth 1986). Senaste sydsvenska fyndet är från 1951

och har sedan dess bara setts till i Uppland och Gästrikland (Wallin m fl 1999) Antas vara utdöd från alla lokaler den tidigare var känd från i södra Sverige och aktuella uppgifter utanför Gästrikland och Uppland saknas. Fem exemplar återfanns i materialet från Matyxsjön två från period 1 (19/5-28/6) och tre från period 2 (28/6-8/8)

Stenus glabellus (DD) är en riktig raritet som i Sverige bara hittats i Gästrikland, Uppland, Skåne och på Gotland. Den är även känd från Danmark och Litauen. Levnadssättet är mycket dåligt känt och arten är antagligen något förbisedd. Den är dock alltid påträffad i olika våtmarksmiljöer (Palm & Lundberg 1993). De tidigare fynden i Gästrikland och Uppland är alla från Nedre Dalälvsområdet och därför är det roligt att den hittas även ett stycke därifrån. Ett exemplar fanns i fälla 22 vid Matyxsjön tillsammans med bland annat flera andra *Stenus*-arter.

***Panageus cruxmajor* - stor korslöpare** (LC) hittas framförallt på betade strandängar, men även som här, på myrmarker. Den uppträder sällan i större antal, utan verkar leva fåtaligt. I den senaste rödlistan klassades den ner till kategorin livskraftig, men är ändå en bra indikator på finare våtmarker. Fyra exemplar återfanns bland materialet från Matyxsjön. Tre var tagna under den andra fällperioden (28/6-8/8).

Microscydmus nanus (NT) är en glattbagge som oftast hittas i murken ved eller under bark av lövträd, men även på stubbar och hos myror. Ett exemplar fanns i fälla 1 vid Utнора, men är alltså inte en art som förknippas med själva våtmarken. Den är rödlistad enligt kategorin NT, hänsynskrävande.

Figur 7. *Panageus cruxmajor* - stor korslöpare

Atheta scapularis (LC) är inte en utpräglad våtmarksart, men den är sällsynt och uppträder oftast enstaka. Hittades vid Åsmyren, Matyxsjön och Grinduga i totalt 18 exemplar.

Atheta strandinella var den vanligaste kortvingen (110 exemplar) på myrarna med träksammetslöpare och kan kanske räknas som en följeart. Den lever i *Sphagnum* och är enligt Palm (1970) en sällsynthet. Kanske kan den lokalt förekomma i större populationer. Arten påträffades nästan uteslutande under andra fällperioden (28/6-8/8) och förutom vid Matyxsjön (66 ex) och Grinduga (43 ex) hittades även ett exemplar vid Åsmyren.

***Longitarsus nigerrimus* - bläddrejordloppa** (LC) uppehåller sig mest under vattenytan där den lever på bläddror (*Utricularia* spp.). Den har hittats i de flesta Svenska landskap, dock inte tidigare i Gästrikland. Arten har tidigare varit rödlistad, men återfinns nu i kategorin LC, livskraftig.

Den påträffades på alla fyra lokalerna i sammanlagt 20 exemplar.

Quedius subunicolor rapporteras som ny för Gästrikland, vilket är föga förvånande då den är känd från bland annat Uppland och Dalarna. Den är dock sällsynt (Palm 1963) och har gott om luckor i sin huvudsakliga nordliga utbredning (Lundberg & Gustafsson 1995). Arten tros leva bland *Sphagnum* och gungfly vid skogstjärnar, vilket stämmer bra med lokalerna Matyxsjön och Åsmyran där den återfanns i totalt 19 exemplar.

Övriga skalbaggar

Geografiskt intressanta skalbaggsfynd var kortvingarna *Ocypus melanarius* och *Pseudomedon obsoletus* som tidigare inte var kända så här långt norrut i Sverige och även glattbaggen *Stenichnus scutellaris*, och klubbhornsbaggen *Brachygluta fossulata* befinner sig på sin nordgräns. Kortvingen *Olophrum rotundicolle* är å andra sidan en nordlig art som tidigare inte var funnen i Gästrikland.

Micracanthia fennica är en strandskinnsbagge som är mycket sällsynt. Endast åtta lokaler var tidigare kända i Sverige. Två av dem i Norrbotten (Piteå och okänd) där den upptäcktes så sent som 1936 (C-C. Coulianos personligt meddelande). Senare har den visat sig i Uppland (på 4 lokaler i Roslagen) och Jämtland (i Sunne samt Östersund) (Bergsten m fl 2002). Arten har en mycket begränsad, nordlig, världsutbredning och finns ej i mellaneuropa. Den är känd från Norge, Finland och Ryssland, men är överallt sällsynt.

I den här undersökningen visade sig arten på två lokaler, dels vid Utnora (2 ex) och dels vid Grinduga (1 ex).

Den är oftast funnen på havsständer i Sverige, men även från rikkärslokaler i inlandet. Både lokalen i Östersund och den vid Grinduga är växtplats för vaxnycklar.

Som alla strandskinnbaggar, *Saldidae*, är den en predator, men eftersom den har så begränsad utbredning vet man inte mer om dess levnadssätt.

Acalypta platycheila, från familjen *Tingidae*, nätskinnbaggar, är en sällsynt art som är känd från Skåne till Jämtland. Trots sin vidsträckt utbredning, även i våra nordiska grannländer och mellaneuropa, har vi i Sverige inte särskilt många fynd på senare tid (C-C. Coulianos personligt meddelande). Den har inte hittats sedan 1958, vilket delvis kanske kan förklaras med dess levnadssätt. Eftersom arten uppehåller sig i mossa och förna, behöver man antingen sälla fram dem eller, som här, använda sig av markfäl-

lor för att hitta den. Arten lever av att suga växtsaft från mossa, men det är inte klart om den har en specifik värdväxt. Nio exemplar fanns i fällmaterialet, alla utom ett var tagna under den första fällperioden. Arten fanns vid tre av lokalerna; Grinduga, Matyxsjön och Åsmyren.

Övriga skinnbaggar

Gästrikland hör till de mer dåligt undersökta landskapen även för skinnbaggar. Den här undersökningen resulterade i sju nya arter för Gästrikland, nämligen *Micracanthia fennica*, *Salda littoralis*, *Coranus aetiops*, *Loricula elegantula*, *Acalypta platycheila*, *Nabis pseudoferus* och *Scolopostethus pilosus*.

Tack

Siri Lundström och Sara Sundin vid Länsstyrelsen Gävleborg för att ni initierat undersökningen.

Gunnar Sjödin för hjälp med artbestämning av krypen.

Carl-Cedric Coulianos för diskussioner kring skinnbaggas och annat.

Henrik Weibull för tips och hjälp med urval av lokaler.

Evelina Selander, Länsstyrelsen Gävleborg, för sällskap och hjälp en dag i fält.

Charlotte Isaksson för att du står ut med mig fast jag lurar ut dig i träsk för att tömma äckliga fällprover när du som enda belöning får gå på IKEA och lukta as.

Referenser

- Bergsten, J., Hellqvist, S., Nilsson, A. & Pettersson, R. 2002. Rapport från Svenska Entomologmötet i Jämtland 28-30 juni 2002. Entomologisk Tidskrift 123:187-192
- Gärdenfors, U. (ed.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala
- Gärdenfors, U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala
- Jonsell, M. Ljungberg, H. & Hansson, J. 2007. Skalbaggasinventering i 11 rikkärr i Uppsala län. Rapport till länsstyrelsen i Uppsala län
- Lindroth, C. 1986. The Carabidae, Coleoptera of Fennoscandia and Denmark. Fauna Entomologica Scandinavica. 15
- Lundberg, S. 1981. Återfynd av jordlöparna *Chlaenius costulatus* och *Harpalus nigratarsis* i Sverige. Entomologisk Tidskrift 102: 13-15
- Lundberg, S. & Gustafsson, B. 1995. Catalogus Coleopterorum Sueciae. Naturhistoriska riksmuseet och Entomologiska föreningen i Stockholm
- Palm, T. 1963. Svensk insektsfauna 9, Skalbaggas, Kortvingar, Häfte 3. Entomologiska Föreningen i Stockholm
- Palm, T. 1970. Svensk insektsfauna 9, Skalbaggas, Kortvingar, Häfte 6. Entomologiska Föreningen i Stockholm
- Palm, T. & Lundberg, S. 1993. Tillägg till Svensk Insektfauna, kortvingar (Coleoptera, Staphylinidae) häfte 1 och 2. Entomologisk Tidskrift 114: 161-172
- Ståhl, P. 1985. Skyddsvärda myrar i Gävleborgs län. Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Naturvårdsenheten 1985:2
- Sundberg, S. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr. Naturvårdsverket Rapport 5601. Stockholm
- Wallin, H., Lindelöw, Å. & Nylander, U. 2000. Träksammetslöparen (*Chlaenius sulcicollis* (Paykull)) (Coleoptera: Carabidae) i södra Gästrikland - aktivitet, käkslitage och ålder. Entomologisk Tidskrift. 121:161-170
- Wallin, H., Lindelöw, Å., Roos, P. & Holmer, M. 1999. Strimmiga sammetslöparen (*Chlaenius quadrisulcatus* (Paykull)) (Coleoptera: Carabidae) i norra Uppland - aktivitet, käkslitage och ålder. Entomologisk Tidskrift 120: 101-110

Bilaga 1

Artlista skalbaggar

Insamlat material från fyra rikkärnslokaler i Gävleborgs län 2006: Åsmyren, Utnora, Matyxsjön och Grinduga. Vid varje lokal användes sex rännfällor, här redovisas deras sammanlagda fångst periodvis. Period 1 060519 - 060628, Period 2 060628- 060822. Detaljerad lokaldata återfinns i rapporten, liksom koordinater för fällorna. Arterna är rapporterade i ArtPortalen. Rödliskategorier efter Gårdenfors (2005), LC-arter har tidigare varit rödlistade.

Art	RL	Ås 1	Ås 2	Ut 1	Ut 2	Ma 1	Ma 2	Gr 1	Gr 2	TOT
Leistus terminatus							1			1
Carabus granulatus		14						1		15
Carabus glabratus									1	1
Carabus violaceus			1						1	2
Cychrus caraboides		1	3							4
Cicindela campestris						1				1
Blethisa multipunctata		1								1
Dyschirius globosus		1								1
Trechus rivularis									1	1
Bembidion guttula		1								1
Pterostichus versicolor						1				1
Pterostichus crenatus		1								1
Pterostichus oblongopunctatus								1		1
Pterostichus niger			6	3	7			1	37	54
Pterostichus melanarius				1						1
Pterostichus rhaeticus		59	6	8	1	1	1	1		77
Pterostichus minor		14	4	2	1		2	2	1	26
Pterostichus strenuus		31	6		1	11	2	4		55
Pterostichus diligens				1		1				2
Calathus micropterus					1					1
Platynus livens		1								1
Agonum fuliginosum			2		1	8	37		1	49
Agonum thoreyi		1					17			18
Agonum ericeti						15	7			22
Agonum viduum							5		1	6
Agonum hypocrita	LC						6			6
Amara communis		1								1
Amara lunicollis		3								3
Panagaeus cruxmajor	LC					1	3			4
Chlaenius sulcicollis	EN					3	10	1	1	15
Chlaenius quadrisulcatus	VU					2	3			5
Oodes helopioides						3	8			11
Badister sodalis		13	1							14
Badister peltatus						1				1
Harpalus latus				1				1		2
Trichocellus placidus		1								1
Dromius sigma		2				2				4
Bidessus grossepunctatus				1					1	2
Hydroporus neglectus			1							1
Hydroporus memnonius			1		1					2
Agabus subtilis					1					1
Ilybius guttiger			2		3		5	1	1	14
Ilybius quadriguttatus						2	6	2	3	13
Ilybius similis			1							1
Ilybius aenescens								1		1
Rhantus grapii				2	1		1			4
Chaetarthria seminulum		2		2	1					5
Anacaena lutescens		2								2
Enochrus coarctatus									1	1
Cymbiodyta marginella				1						1
Hydrobius fuscipes		1								1
Coelestoma orbiculare			5	1	2	1	9	2	1	16
Cercyon impressus			1							1
Cercyon borealis		1	2		1		14			17
Cercyon lateralis			2				3			3
Cercyon unipunctatus			1							1
Cercyon convexiusculus		2								2
Megasternum obscurum			1							1
Saprinus semistratus								1		1
Hydraena britteni									3	3
Limnebius aluta							3			3
Ptenidium fuscicorne		9								9

Prenidium nitidum	7	1	1		1	1	3		14
Ptiliola kunzei		5							5
Acrotrichis thoracica		6							6
Acrotrichis brevipennis	2	2					1		5
Acrotrichis cognata		9		1		12			22
Acrotrichis insularis	2	2			1				5
Acrotrichis intermedia	5								5
Acrotrichis fascicularis				1					1
Acrotrichis rugulosa				1	1	2			4
Anisotoma castanea					1				1
Sciodrepoides watsoni	2	17		5	22	57	1	39	143
Catops morio		11			2	74		3	90
Stenichnus scutellaris	2			1	1		1	1	6
Stenichnus collaris	2						2	1	5
Microscydmus nanus				1					1
Euconnus claviger	1				1				2
Euconnus hirticollis	5						2		7
Nicrophorus vespilloides	12				4		6		22
Oiceoptoma thoracica	3								3
Erichsonius cinerascens				1	3				4
Gabrius splendidulus				1					1
Philonthus puella						2			2
Philonthus politus		1				5		3	9
Philonthus succicola	16	2	2	2	16	36		9	83
Philonthus addendus		4				1			5
Philonthus cruentatus						1			1
Philonthus marginatus						1			1
Philonthus concinnus							1		1
Philonthus nigrita				1					1
Platydracus fulvipes	5	1		2			1	3	12
Platydracus latebricola	2	1						1	4
Staphylinus erythropterus	35	4			2	4			45
Staphylinus caesareus	1								1
Ocypus melanarius							1		1
Quedius fuliginosus	1			1	2		1		5
Quedius subunicolor	1	7				11			19
Quedius molochinus				2				3	5
Xantholinus tricolor	1	2		1		2		2	8
Othius myrmecophilus		1				1		1	3
Paederus riparius	2	1			7	4	1	1	16
Rugilus rufipes	1								1
Pseudomedon obsoletus					1				1
Lathrobium terminatum					1				1
Lathrobium rufipenne				1	1				2
Lathrobium volgense	1								1
Lathrobium brunnipes		1							1
Lathrobium longulum							1		1
Ochtheophilum fracticorne		1		1	1	3		1	7
Stenus juno	1			1	1	1			4
Stenus lustrator	4					1			5
Stenus melanarius					3				3
Stenus nitens		1						1	2
Stenus argus	1				1	1			3
Stenus carbonarius						1	1		2
Stenus glabellus						1			1
Stenus formicetorum				1					1
Stenus intermedius	2								2
Stenus latifrons					2				2
Biblopectus tenebrosus				4					4
Biblopectus ambiguus	12			1	9		3	1	26
Bryaxis bulbifer	20			1	9	2	1	3	36
Rybaxis longicornis					2		3		5
Brachygluta fossulata	2	1							3
Pselaphus heisei	31			9	2	29	4	9	87
Tyrus mucronatus								1	1
Proteinus brachypterus					1				1
Omalius rivulare	1								1
Omalius septentrionis						1		1	2
Omalius caesum					1				1
Deliphrum tectum						1			1
Olophrum consimile						1		1	2
Olophrum rotundicolle						1		4	5
Eucnemosum brachypterus						1			1
Acidota crenata					2				2
Scaphisoma agaricinum					1				1
Scaphisoma subalpinum				1					1
Scaphisoma assimile					1				1

Carpelimus bilineatus		1				1			2	
Carpelimus corticinus		5			3	1		2	11	
Carpelimus elongatulus		1							1	
Anotylus rugosus					1				1	
Phloeocharis subtilissima		1							1	
Mycetoporus lepidus		2							2	
Mycetoporus maerkeli		3							3	
Ischnosoma longicorne		7			1	1		1	10	
Ischnosoma splendidum		3	2				1	1	7	
Bryoporus cernuus			1			2	1	1	5	
Bolitobius cingulatus					1	1			2	
Sepedophilus testaceus		2		2					4	
Sepedophilus marshami					2				2	
Tachyporus obscurellus		2				1	1	1	5	
Tachyporus chrysomelinus					1				1	
Tachinus pallipes			1						1	
Tachinus laticollis		1	2			1			4	
Aleochara brevipennis					1				1	
Oxypoda elongatula					1				1	
Oxypoda procerula					2				2	
Ilyobates nigricollis		3							3	
Meotica exilis		1						1	2	
Atheta microptera							1		1	
Philhygra deformis		1							1	
Atheta subtilis			1						1	
Atheta nesslingi			2			3		1	6	
Atheta dadopora					1	2			3	
Atheta celata			6						6	
Atheta scapularis	LC	12	1		3		2		18	
Atheta sodalis		1			1				2	
Atheta gagatina			3			14	1		18	
Atheta nigripes					1	1			2	
Atheta intermedia			1						1	
Atheta castanoptera			1	1					2	
Atheta strandiella			1		1	65		43	110	
Atheta brunnea				1					1	
Dinaraea aequata					1				1	
Acrotona parvula								1	1	
Amischa analis					1	1		1	3	
Drusilla canaliculata				1	1				2	
Zyras collaris		2			5	1	2	4	14	
Zyras funestus		2			1				3	
Zyras cognatus			1						1	
Autalia rivularis		2	2	26	4	1	3	2	40	
Myllaena dubia					1		1		2	
Myllaena intermedia						2			2	
Myllaena minuta		1					2		3	
Gymnusa brevicollis						1			1	
Cyphon coarctatus		1		1			1		3	
Cyphon palustris		5							5	
Cyphon kongsbergensis					8		4		12	
Cyphon variabilis								1	1	2
Cyphon pubescens		18		9		4		3	34	
Cyphon padi		268		70	14	143	17	37	4	553
Scirtes haemisphaericus			1		24	1	6			32
Geotrupes stercorosus		9	4	2						15
Cetonia aurata		1		1		7		2		11
Lampyris noctiluca		16		7	5	14	7	20	14	83
Cantharis figurata			1	3			1			5
Cantharis nigra							3			3
Cantharis paludosa		2		5		5		6		18
Rhagonycha testacea		3	1			3		1		8
Rhagonycha limbata						2	1			3
Rhagonycha lignosa		1								1
Rhagonycha elongata						2				2
Silis ruficollis						1	1			2
Malthodes crassicornis				1						1
Malthodes brevicollis		1								1
Athous subfuscus									1	1
Hypnoidus riparius								1		1
Actenicerus sjelandicus				3			1			4
Selatosomus aeneus			1							1
Ampedus pomonae							1			1
Sericus brunneus				1				2		3
Dalopius marginatus						1		1		2
Cardiophorus ruficollis						1				1
Trixagus dermestoides		8	1	2	3	15	12	4	1	46

Cytilus sericeus	6	2	1		8		1	1	19
Dermestes murinus	1								1
Dasytes niger	1						1		2
Dasytes plumbeus täckv.					1				1
Dolichosoma lineare								1	1
Kateretes pedicularius				1					1
Omosita colon	1								1
Soronia grisea	1								1
Glischrochilus hortensis	1								1
Sphindus dubius	1								1
Aspidiphorus orbiculatus	1		1	1	1		1		5
Monotoma longicollis								1	1
Silvanoprus fagi	1								1
Psammoecus bipunctatus	1								1
Cryptophagus scutellaris					1				1
Atomaria ornata	1								1
Atomaria pseudatra								1	1
Atomaria turgida	1								1
Atomaria testacea				1					1
Phalacrus substriatus	1								1
Scymnus haemorrhoidalis	1								1
Chilocorus renipustulatus				1					1
Propylea quatuordecimpunctata		1							1
Coccinella septempunctata						2			2
Coccinella hieroglyphica	2		1						3
Enicmus rugosus					1	1			2
Corticaria umbilicata				1					1
Corticarina fuscula					1		1		2
Chrysanthia nigricornis			1					1	2
Anthicus ater	1								1
Lagria hirta				1		7		1	9
Mordella holomelaena						1			1
Donacia semicuprea	2								2
Plateumaris discolor								2	2
Plateumaris sericea	2		2		1				5
Plateumaris braccata					13	4			17
Cryptocephalus decemmaculatus						1			1
Cryptocephalus labiatus						1			1
Chrysomela populi					2		1		3
Linaeidea aenea			1						1
Galerucella tenella	8								8
Lochmaea caprea	29		1	1	13	1			45
Phyllobrotica quadrimaculata				1					1
Phyllotreta nemorum							1		1
Phyllotreta striolata								1	1
Phyllotreta exclamationis					1				1
Aphthona lutescens	203	15	35	10	226	18	12	1	520
Longitarsus nigerrimus	LC		7	1	2		5	3	20
Altica palustris			1						1
Batophila rubi			1		6				7
Lythraia salicariae	8				2		2		12
Asiolestia brevicollis					1				1
Asiolestia transversa								2	2
Hippuriphila modeeri								1	1
Chaetocnema concinna	2				1				3
Chaetocnema sahlbergi	2								2
Apion loti					1				1
Apion ebeninum							1		1
Otiorhynchus raucus								1	1
Otiorhynchus scaber	1	2	4	7	1	1	10	47	73
Trachyploeus bifoveolatus			1						1
Brachysomus echinatus								1	1
Hypera arator					1				1
Grypus equiseti					3	1			4
Anthonomus humeralis	1								1
Anthonomus rubi	2								2
Anthonomus phyllocola						1			1
Brachonyx pineti			1						1
Bagous frit	15		15	4	11		6	2	53
Hyllobius abietis	1		2	1				1	5
Leiosoma deflexum	LC							1	1
Pissodes pini					1				1
Trachodes hispidus						2			2
Limnobaris dolorosa					5	1			6
Rhinoncus inconspicuous	1								1
Rhinoncus bruchoides		1					1		2
Rhinoncus castor	1								1

Rutidosomus globulus					2				2
Hylastes cunicularius	1				1				2
Hylastes opacus		2							2
Pityogenes chalcographus	1								1
Pityogenes quadridens	1								1
Dryocoetes autographus					1				1
Acrotichis-sp							2		2
Acrotichis ?		3							3
Acrotichis hannar		3							3
Total	1034	182	266	135	718	572	189	286	3374

Bilaga 2

Artlista skinnbaggar

Insamlat material från fyra rikkärrslokaler i Gävleborgs län 2006: Åsmyren, Utnora, Matyxsjön och Grinduga. Vid varje lokal användes sex rännfällor, här redovisas deras sammanlagda fångst periodvis. Period 1 060519 - 060628, Period 2 060628- 060822. Detaljerad lokaldata återfinns i rapporten, liksom koordinater för fällorna. Arterna är rapporterade i ArtPortalen.

	<i>Art</i>	<i>Ås</i> <i>1</i>	<i>Ås</i> <i>2</i>	<i>Ut</i> <i>1</i>	<i>Ut</i> <i>2</i>	<i>Ma</i> <i>1</i>	<i>Ma</i> <i>2</i>	<i>Gr</i> <i>1</i>	<i>Gr</i> <i>2</i>	TOT
HEBRIDAE	<i>Hebrus ruficeps</i>	1				2		1		4
HYDROMETRIDAE	<i>Hydrometra gracilentata</i>					2				2
VELIDAE	<i>Microvelia reticulata</i>	1		1		1				3
GERRIDAE	<i>Gerris lacustris</i>	1								1
SALDIDAE	<i>Chartoscirta cincta</i>			1						1
SALDIDAE	<i>Chartoscirta elegantula</i>	2	2		3	3	3		1	14
SALDIDAE	<i>Micracanthia fennica</i>				2				1	3
SALDIDAE	<i>Salda littoralis</i>				1					1
REDUVIIDAE	<i>Coranus aetiops</i>								2	2
MICROPHYSIDAE	<i>Loricula elegantula</i>					1				1
TINGIDAE	<i>Acalypta nigrina</i>	0	0	1	2	3	1	0	1	8
TINGIDAE	<i>Acalypta platycheila</i>	1	1			1		6		9
TINGIDAE	<i>Derephysia foliacea</i>		1							1
MIRIDAE	<i>Stenodema holsata</i>	1								1
NABIIDAE	<i>Nabis pseudoferus</i>					1				1
LYGAEIDAE	<i>Cymus glandicolor</i>	6		2	1					9
LYGAEIDAE	<i>Drymus ryeii</i>	1								1
LYGAEIDAE	<i>Eremocoris plebejus</i>				1	1	2			4
LYGAEIDAE	<i>Scolopostethus pilosus</i>	1				4	8		1	14
LYGAEIDAE	<i>Pachybrachius fracticollis</i>	3				3				6
SCUTELLERIDAE	<i>Eurygaster testudinaria</i>	1								1
		19	4	5	10	22	14	7	6	87

Länsstyrelsens rapporter 2007

- 2007:1 Fiskyngel och undervattensvegetation i Långvind och Harkskärsfjärden 2006
- 2007:2 Se mig! Om ungdomsarbetslöshet i Gävleborg
- 2007:3 Naturminnen i Gävleborgs län - Resultat av besiktning 2005
- 2007:4 Inventering av bibaggar, *Apulus bimaculatus*, i Gävleborgs län 2006
- 2007:5 Undersökningar av harr och öring i ån Enan, Ljusdals kommun. Aktivitetsrapport 2006
- 2007:6 Uppföljning av myrar Gävleborgs län 2006
- 2007:7 Natur- och kulturmiljö för alla - Rapport från en konferens om integration och folkhälsa.
- 2007:8 Bostadsmarknaden i Gävleborgs län 2007
- 2007:9 Socialt synsätt i samhällsplaneringen – Här kan alla leva hela livet.
- 2007:10 Ej verkställd domar och beslut enligt SoL och LSS i Gävleborg
- 2007:11 Lex Sarah anmälningar i Gävleborgs län 2006
- 2007:12 Häst i hållbar utveckling
- 2007:13 Inventering av träksammetslöpare i Gävleborgs län 2006

Tryck: Arkitektkopia, Gävle
Rapportnr: 2007:13
ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg

